

תמר רביב

ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים, המשרד להגנת הסביבה

אנה טרכטנברוט

ראש תחום מגוון ביולוגי, המשרד להגנת הסביבה

ציטוט מומלץ

רביב ת וטרכטנברוט א. 2022. רגע היסטורי בתולדות אמנת המגוון הביולוגי – אושרה תוכנית אסטרטגית גלובלית חדשה ושאפתנית. *אקולוגיה וסביבה* 13(4):4.

נציגי המדינות החתומות על יוזמת High Ambition Coalition שיצרה את המומנטום להגנה על 30% מהשטחים היבשתיים והימיים הגלובליים עד 2030 | צילום:

[UN Biodiversity](#) Flickr, [CC BY 2.0](#)

רגע היסטורי בתולדות אמנת המגוון הביולוגי – אושרה תוכנית אסטרטגית גלובלית חדשה ושאפתנית

27 בפברואר, 2023

[גיליון חורף 2022 / כרך 13\(4\)](#)

[בקצרה](#)

בחודש דצמבר 2022 התקיימה במונטריאול, קנדה, ועידת הצדדים (COP15, החלק השני) של המדינות החתומות על אמנת המגוון הביולוגי של האו"ם (CBD – Convention on Biological Diversity), ובהן ישראל. הוועידה התכנסה במטרה להביא לאישורה של תוכנית אסטרטגית גלובלית חדשה לשמירה על המגוון הביולוגי, שצריכה להיות מיושמת עד 2030.

למעשה, מזכירות אמנת המגוון הביולוגי הצהירה על כוונתה להכין תוכנית חדשה כבר לפני ארבע שנים, במפגש הצדדים הקודם שהתקיים בשארם א-שייח' (COP14), [כפי שדיווחו נציגות המשרד להגנת הסביבה \(בגיליון סתיו 2018\)](#). הצורך בהכנת התוכנית הגלובלית החדשה בא על רקע העובדה המדאיגה כי רוב היעדים של התוכנית הקודמת של האמנה לשנים 2011–2020 ("יעדי אייצי") לא הושגו. בין הסיבות המרכזיות לאי-עמידה ביעדים נמנו חוסר במשאבים כספיים ליישום וכן העובדה כי רוב היעדים לא היו כמותיים אלא איכותיים, והיה קשה לנטר ולמדוד את הצלחתם. נוסף על כך, דו"ח מצב הטבע הגלובלי שפרסמה ב-2019 ^[2] הפלספורמה הבין-ממשלתית למגוון הביולוגי ולשירותי המערכת האקולוגית (IPBES), קבע כי מצב המגוון הביולוגי הולך ומחמיר. כמיליון מיני בעלי חיים וצמחים נמצאים כיום בסכנת הכחדה, ורוב המערכות האקולוגיות היבשתיות והימיות עברו שינויים משמעותיים עקב השפעות האדם. עוד נקבע בדו"ח כי אם לא יינקטו פעולות מהותיות, האנושות כולה תימצא תחת איום קיומי ([ראו עוד בנושא בגיליון קיץ 2019](#)).

לוועידה במונטריאול קדמו חמישה שבועות משא ומתן במסגרת קבוצת עבודה רשמית, וישראל השתתפה באופן פעיל בדיוני המשא ומתן באמצעות נציגי המשרד להגנת הסביבה ורשות הטבע והגנים, המשמשים מוקדים לאמנה בארץ. חלק גדול מהמשא ומתן התמקד בצורך במציאת האיזונים הנדרשים בין המדינות המתפתחות למדינות המפותחות – ברמה העולמית רוב המגוון הביולוגי מרוכז במדינות המתפתחות, בעוד המדינות המפותחות אחראיות לניצול רב של משאבי הטבע, כולל במדינות המתפתחות. נושאי הליבה בדיונים היו, בין היתר, הגדרת יעדים שאפתניים ומדידים לשמירה על המגוון הביולוגי עד 2030, העמדת משאבים כספיים

משמעותיים ליישום התוכנית, קביעת מנגנוני המימון (בעיקר ממקורות בין-לאומיים – תרומת המדינות המפותחות הגדולות), קביעת מנגנונים פיננסיים לשימוש הוגן במשאבים גנטיים דיגיטליים (DSI – Digital Sequence Information) ככלי נוסף לתמיכה בשמירה על המגוון הביולוגי במדינות המתפתחות, וקביעת כלי הניטור והבקרה לעמידה ביעדים.

מערכת מלחות החוף היא מערכת אקולוגית המיוצגת בחסר בקרב המערכות האקולוגיות המוגנות בישראל. שטחה קטן מאוד, ויש בה מיני צמחים בסכנת הכחדה. מכל הסיבות הללו נדרשות פעולות לשיקום בית הגידול. מלחת הנעמן – מלחת החוף הטבעית הגדולה ביותר שנותרה בישראל – נמצאת בתחום המוניציפלי של עכו, ולכן שימורה ושיקומה אף יתרמו לרווחת תושבי המקום | צילום: דנה אלשטיין

נשיאות הוועידה הייתה של סין, אך לאחר כשנתיים של דחיות חוזרות ונשנות מצד סין עקב משבר הקורונה, היא התקיימה במונטריאול. ישראל מיצבה את עצמה בצד המדינות שקידמו יעדים שאפתניים לתוכנית הגלובלית החדשה, והצטרפה לשתי קואליציות רחבות (GOA – Global Ocean Alliance ו-HAC – High Ambition Coalition) של מדינות שקידמו את יעד הדגל של "30 עד 2030" – כלומר הגנה על 30% משטחי הים והיבשה העולמיים עד 2030. בראש המשלחת הישראלית במונטריאול עמדה ד"ר נטע ליפמן, סמנכ"לית בכירה למשאבי טבע וחוסן אקלימי במשרד להגנת הסביבה, ויחד איתה ייצגו את ישראל גם תמר רביב, ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים, וד"ר אנה טרכטנברוט, ראש תחום מגוון ביולוגי. במהלך השבועיים הראשונים של הוועידה השתתפו נציגות המשרד בדיונים המקצועיים שהכינו את הקרקע לקראת החלק "רם הדרג" בהשתתפות שרים של המדינות שהן צד לאמנה. לשרים נשאו פערים גדולים לגשר עליהם, ולצד הובלה של האיחוד האירופי מצד המדינות המפותחות, וברזיל ודרום אפריקה מצד המתפתחות, בלטו מאמצי התיווך של שרי הסביבה של נורווגיה ושל מצרים.

ב-19 בדצמבר 2022, בשלוש וחצי לפנות בוקר שעון מונטריאול, לאחר שבועיים וחצי של דיוני משא ומתן ובתום "לילה לבן" מורט עצבים, שבמהלכו ניסתה הרפובליקה של קונגו לבלום את הקונצנזוס, הכריז נשיא הוועידה, שר האקולוגיה והסביבה של סין, ד"ר הואנג רונקיו, על אישור התוכנית האסטרטגית החדשה של אמנת המגוון הביולוגי [1] – Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework, לקול מחיאות כפיים סוערות של נציגי המדינות וארגוני החברה האזרחית.

המשימה המרכזית של התוכנית הגלובלית ל-2030 היא: "פעולה דחופה לעצירת אובדן המגוון הביולוגי והיפוך מגמת ההתדרדרות כדי לאפשר את שיקום הטבע לטובת בני האדם וכדור הארץ". בתוכנית נקבעו ארבע מטרות-על (goals): (א) שמירה על המגוון הביולוגי באמצעות הגנה, שיקום והגדלת שטחן על המערכות הטבעיות, וכן מניעת הכחדת מינים ושמירה על מגוון גנטי; (ב) תמיכה בפיתוח בר-קיימא על-ידי שימוש בר-קיימא במגוון הביולוגי ושמירה על שירותי המערכת האקולוגית; (ג) חלוקה הוגנת של התועלת הכלכלית והלא כלכלית ממשאבים גנטיים פיזיים ומרצפים גנטיים (DSI); (ד) קביעת אמצעים ליישום התוכנית ולמימונה, כולל ניווד משאבים מכלל המגזרים, בניית יכולות, שיתופי פעולה מחקריים וטכניים וגישה הוגנת להעברת ידע וטכנולוגיות לכל המדינות בדגש על מדינות מתפתחות. סגירת פערי מימון בהיקף של 700 מיליארד דולר בשנה עד 2050 תוך הטמעת יעדי התוכנית בהקצאת מקורות תקציביים.

המשלחת הישראלית בוועידה במונטריאול, מימין לשמאל: ד"ר אנה טרכטנברוט, ד"ר נטע ליפמן ותמר רביב – המשרד להגנת הסביבה

אשרו היעדים (targets) הבאים: היעד השאפתני של הגנה על 30% מהשטחים היבשתיים והימיים הגלובליים עד לשנת 2030; שיקום של 30% מהשטחים הפגועים בים וביבשה; בלימת חדירה והתבססות של כל המינים הפולשים הנמצאים בסדר עדיפות גבוה; הפחתה של 50% בחדירה ובהתבססות של יתר המינים הפולשים או שהם בעלי פוטנציאל לפלישה; צמצום של אובדן שטחים בעלי ערך גבוה למגוון הביולוגי (עד קרוב ל-0), בדגש על מערכות אקולוגיות ששמרו על שלמותן עד כה, בין היתר באמצעות תכנון מרחבי וכלי ניהול וממשק של שינויים בשימושי קרקע; הפחתת הסיכונים למגוון הביולוגי מזיהומים שונים, כולל הפחתה של 50% של הסיכונים מחומרי הדברה, מחומרים מסוכנים ועוד. לראשונה הוגדר יעד של טיפוח הטבע העירוני, הרלוונטי מאוד למדינה צפופה כמו ישראל.

כדי לעמוד ביעדי הפחתת האיומים על המגוון הביולוגי נקבעו יעדים פיננסיים, הכוללים הגדלה משמעותית בכמות המשאבים שיועמדו ליישום התוכנית על-ידי מדינות מתפתחות, כולל ייסוד שני מנגנוני מימון חדשים. התוכנית כוללת מחויבות של המדינות המפותחות למימון בסך 20 מיליארד לשנה עד 2025 ושל 30 מיליארד דולר לשנה עד 2030, זאת במסגרת קרן שתוקם בתוך המנגנון המימוני הקיים באו"ם (GEF); הפחתת התמריצים הכלכליים הפוגעים במגוון הביולוגי, כולל סובסידיות ממשלתיות, עד להיקף של 500 מיליארד דולר בשנה ב-2030, והגברת תמריצים התומכים במגוון הביולוגי. כמו כן, הודגש מקומו של המגוון העסקי בשמירה על המגוון הביולוגי, ונקבע יעד של קידום אסדרה שתחייב חברות, בדגש על הגדולות, לדווח על השפעותיהן על המגוון הביולוגי, לצד קביעה כי המימון לשמירה על המגוון הביולוגי יהיה "מכל המקורות" – כלומר גם מהמגוון הפרטי.

התוכנית מהווה את שיאה של הוועידה וכלי מרכזי להתמודדות עם משבר אובדן המגוון הביולוגי, שלפי ארגון הסביבה של האו"ם הוא אחד משלושת המשברים הגדולים של האנושות לצד משבר האקלים וזיהומים סביבתיים. כיום כבר ידוע כי לא ניתן לנתק את הקשר בין שלושת המשברים הללו, ויעדי התוכנית החדשה כוללים גם יעד ספציפי שעוסק בהפחתת ההשפעות של שינוי האקלים והחמצת האוקיינוסים על המגוון הביולוגי, בהגברת עמידותו לשינויים אלה, בין השאר, תוך שימוש בפתרונות מבוססי טבע, וכן בצמצום ההשפעות השליליות שיש לפעולות שמטרתן הפחתת פליטות גזי חממה, על המגוון הביולוגי; יעד אחר עוסק במניעת זיהומים הגורמים לנזק למגוון הביולוגי; יעד נוסף עוסק במניעת ניצול יתר של מינים (כולל דיג) וכן במניעת זליגת פתוגנים הנובעת מניצול של מיני בר.

התוכנית היא סגירת מעגל של תהליך ארוך ומורכב, שהחל לפני ארבע שנים בשארם א-שייח'. אישור התוכנית התעכב באופן משמעותי בגלל מגפת הקורונה העולמית. כעת, אחריות גדולה מוטלת על כל מדינות העולם, ועליהן להתחיל ליישם את התוכנית. מדובר בהזדמנות נדירה לתרום תרומה משמעותית לבלוימת המשך התדרדרות המגוון הביולוגי ובשאיפה אף להפוך את המגמה.

המשרד להגנת הסביבה נמצא עתה בשלבי סיום של הכנת תוכנית לאומית לשמירה על המגוון הביולוגי, שיעדיה מותאמים ליעדי האמנה. בהמשך תצטרך ישראל לדווח על התקדמותה ביישום יעדי האמנה בהתאם למנגנוני הדיווח שנקבעו במונטריאול.

מקורות

1. Convention on Biological Diversity. [Meeting documents – Fifteenth meeting of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity \(Part Two\)](#).
2. IPBES. 2019. [Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services](#). Brondizio ES, Settele J, Díaz S and Ngo HT (Eds). Bonn (Germany): IPBES secretariat.